

□ Poppenspe(e)lpastiche, een nabootsing

Onder de naam *Poppenspe(e)lpastiche* tonen wij een serie *kartonnen tafeltheaters* met een afbeelding die is gepasticheerd – nagebootst – van illustraties uit de collectie van het *Poppenspe(e)museum*. In aanvulling op de onderwerpen die in deze ‘pastichetheattertjes’ aan de orde komen, worden prenten, figuren en foto’s geëxposeerd.

De educatieve tentoonstelling richt zich zowel op kinderen als op volwassenen.

Het idee van de Poppenspe(e)lpastiche ontstond toen museumdirecteur *Otto van der Mieden* een partij uit golfkarton gestante en nog blanco theaters op de kop tikte. Ze hadden het model van een lage poppenkast. Otto keek wat hij met deze theaters kon doen. Een van de mogelijkheden was om ze alle volgens één ontwerp te laten bedrukken en ze dan in de museumwinkel aan te bieden. Bij de partij kartonnen theatertjes was een bedrukt exemplaar geleverd, maar was dat geschikt? Het was een ontwerp van dertien in een dozijn en het bovenstuk van het theater had de vorm van een onzinnige kroon, die ook nog voor het oog te zwaar was en vol tiere-lantijnen zat. Deze vormgeving voldeed niet aan de kwaliteitseisen die Otto stelde. Om er dan maar een curieus museumstuk van te maken, ging hij wat met het theatertje ‘stoeien’. Hij plaatste een naar verhouding veel te grote handpop – een clownsfiguur uit het begin van de twintigste eeuw – diagonaal in de toneelopening en maakte het bovenstuk van het poppenkastje nog ridiculer door er een hedendaagse Jan Klaassenkop uit te laten steken.

□ Kartonnen theaters

Juist omdat het zo onwettelijk was – de combinatie van een weinig smaakvol bedrukt theatertje met een broze pop uit het begin van de vorige eeuw en een plastic Jan Klaassenfiguur uit de eenentwintigste eeuw – had het effect. Daarom besloot Otto het onwezenlijke als uitgangspunt te nemen. Hij zou zich niets aantrekken van de poppenkastvorm van de kartonnen theatertjes en ze allemaal verschillend laten uitvoeren.

Diverse poppentheatertradities en poppenspeltechnieken zouden aan bod moeten komen, zoals de *Chinese schimmen*, het *Malinese poppentheater* en de *Napolitaanse poppenkast* met *Pulcinella*. Dit past in de opzet van het museum, dat immers op een bijzondere manier de rijkdom en gevarieerdheid van het (volks)poppentheater en aanverwante kunsten onder de aandacht van de bezoekers wil brengen. Oude en nieuwe prenten, poppen, objecten en foto’s uit de collectie konden als voorbeeld dienen voor de uitvoering van de pastichetheaters.

□ Een spel van illusie en werkelijkheid

Hiermee was het plan voor de Poppenspe(e)lpastiche geboren. Er volgde een beraadslaging met *Hetty Paërl*, die veel van de ontwerpen zou maken en uitvoeren. Ook Otto van der Mieden zelf voelde zich geïnspireerd en ging aan de slag. De kunst was om een tweedimensionale afbeelding na te bootsen op een driedimensionaal theater. Besloten werd de voorstelling (soms) dwars over de verschillende wanden, het fries (de bovenkant van het theatertje) en het decor te laten doorlopen. De nabootsing van de prenten zou zelfs zo ver moeten gaan dat als er personen op waren afgebeeld – publiek en een of meer poppenspelers – deze ook op de wanden of het decor van het pastichetheater zouden worden afgebeeld. Dit daagde de ontwerpers uit tot inventiviteit. Op zeker moment ontstond de behoefte om nog meer met de ruimte te spelen en incidenteel uit de vlakke wanden van het theater plastische figuren naar voren te laten komen. Hiermee wordt de illusie gewekt dat deze figuren in de werkelijkheid treden; zo’n spel van *illusie* en *werkelijkheid* is eigen aan het theater.

□ Een serie tafeltheatertjes

Beschrijving van de behandelde onderwerpen op, in en bij de beschilderde en beplakte kartonnen *Poppenspe(e)lpastichetheatertjes*.

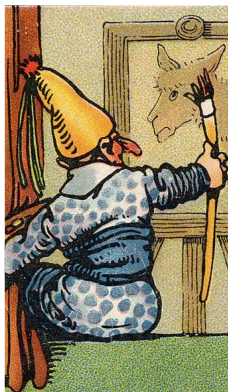
1. † Een absurditeit: een handpop in de poppenkast.
2. ✧ Papieren theater: miniatuurtheater in de negentiende en twintigste eeuw.
3. ✧ Ombres chinoises: de Chinese schimmen.
4. ✧ Javaans wayangspel: schimmen- en stokpoppenspel.
 5. ✧ Don Quichot en Meester Pedro: de ridder en de poppenspeler.
 6. ✧ La casa di Pulcinella: het huis van Pulcinella.
 7. ✧ Vietnamese watermarionetten: drijvende poppen.
 8. ✧ Pinocchio: een marionet die jongen wordt.
 9. ✧ Malinees poppentheater: Sigi, de buffel.
10. † Popjes op de plank: de marionettes à la planchette.
11. † Poppetje gezien, kastje dicht: kijken naar de tv op de canapé.
12. † Groeten uit, groeten van: postzegels wereldwijd.
13. † Oud-Hollandse poppenkastscènes: slapstick met poppen, attributen en een diapresentatie.
14. † Een wulps Katrijn: erotiek in de poppenkast.
15. ✧ De poesjenellen: het Antwerpse stangpoppenspel.
16. † Trek maar aan het touwtje: trekpoppen uit het heden en het verleden.
17. † Marche Funèbre: Pierrot en de dodenmars.
18. ✧ Het leven van Jan Klaassen: de geboorte van een oud-Hollandse poppenkastfiguur.
19. † Een open boekje: internationale literatuur over het (volks)poppentheater.
20. † Smullen en smikkelen in de poppenkast: kluchtfiguren bij wie lekker eten en drinken een rol speelt.
21. † Illusies in en rondom een tafeltheater: diverse teksten over de behandelde onderwerpen.
22. † Zelf eens proberen: twee theatertjes met poppenkastfiguren die uitnodigen tot spelen.
23. ✧ Guignol en z'n lieve Madelon: volkspoppentheater uit de Franse stad Lyon.
24. † Bunraku op een kakemono: traditioneel Japans poppenspel.
25. † Koning Ubu en zijn crapuul: een satire van Alfred Jarry.
26. † Vuurwerktheater: een aardig winteravondvermaak.
27. ✧ Karaghiozis: Grieks schimmentheater.
28. † Kasperl, knuppel, krokodil: klikken op www.poppenspelmuseum.nl.
29. ✧ Hänneschen: Keulse stokpoppen, vroeger en nu.
30. † Dan heb je de poppen aan het dansen: een 'soirée musicale'.
31. ✧ Pavakathakali: traditioneel poppentheater uit de Indiase deelstaat Kerala.
32. † Dupák en Doepak: een Slowaakse trucpop en een educatieve uitgave.
33. ✧ Clown met de brede oren: een handpop van Paul Klee.
34. † Show: Poppenspe(e)lpastiche computerpresentatie.
 - † Ontwerp: Otto van der Mieden. ✧ Ontwerp: Hetty Paërl.

□ Ontwerpen en publieksinformatie

Hetty Paërl en Otto van der Mieden hebben bij hun ontwerpen verschillende technieken toegepast. Hetty heeft op elk theater een prent of een combinatie van prenten *nageschilderd* in *acrylverf* en soms zelfs geborduurd. De plastische figuren heeft zij in papier-maché of golfkarton uitgevoerd. Otto heeft gebruikgemaakt van *digitale technieken* om prenten uit te vergroten of te verkleinen tot het gewenste formaat, ze af te drukken en als collage op de theaters aan te brengen. Elk pastichetheater wordt begeleid door een korte, toelichtende tekst en afbeeldingen die aansluiten op het thema. De diverse thema's worden tevens beschreven in zogenoemde *Poppenspe(e)lmuseum* pamfletten. De informatie is in het Nederlands en het Duits beschikbaar. Voorts zijn er briefkaarten, posters, Poppenspe(e)lfamiliespellen, Poppenspe(e)lspeurtochten en ander, speciaal voor deze tentoonstelling ontwikkeld drukwerk. Enkele geluidsfragmenten, een PowerPoint-presentatie en een diavertoning met afbeeldingen van traditionele oud-Hollandse poppenkastscènes verlevendigen de expositie.

□ **Heden en verleden**

De pastichetheatertjes – en de daarbij geëxposeerde afbeeldingen – geven een beeld van de enorme diversiteit van het aloude volkspoppenspel. Op sommige theatertjes zijn afbeeldingen van werk van (hedendaagse) beeldend kunstenaars verwerkt, die met hún schepping weer met een knipoog verwijzen naar traditionele poppenkastvormen. Bij enkele pastichetheaters wordt twintigste- en eenentwintigste-eeuwse grafiek en fotowerk getoond dat verband houdt met het poppentheater. Zo biedt de tentoonstelling – door de

grote verscheidenheid aan theatertjes en objecten – een aaneenschakeling van interessante ervaringen. Niet alleen het gevarieerde en traditionele volkspoppentheater wordt inzichtelijk gemaakt, maar ook wordt een link gelegd naar eigentijdse uitdrukkingvormen in de (theater)-kunst. Het geëxposeerde beweegt zich zodoende tussen uitersten.

Illustratie

De illustratie in dit Poppenspe(e)museum pamflet is afkomstig uit een *Jan Klaassen-kwartetspel* dat in het begin van de twintigste eeuw het licht zag. Net als de vormgevers van de Poppenspe(e)-pastichetheatertjes heeft de onbekende kunstenaar van het kwartet spel zich laten inspireren door werk van anderen, te weten: houtsnedes van de hand van *Carl Reinhardt* (1818-1877).

□ **Poppenspe(e)museumwebsites en -winkel**

Wilt u meer te weten komen over het poppentheater? Raadpleeg dan ook eens de meer dan zeventuizend boektitels omvattende *Poppenspe(e)museumbibliotheek* of het Nederlandstalige *poppentheater-abc* op onze websites, www.poppenspelmuseum.nl en www.poppenspel-museumbibliotheek.nl.

Via www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 kunnen ongeveer vierduizend posters, prenten en foto's op het gebied van het poppenspel geraadpleegd worden.

Via www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs kan een speurspel over het (volks)poppentheater worden gedaan.

In onze *museumwinkel* zijn documentatie en diverse briefkaarten en posters over het internationale poppen- en figurentheater verkrijgbaar.

- *Afbeelding: kaart nr. 14 uit 'Jan Klaasenspel' (met één s!). Kwartetspel, Nederland (1912-1920). Bijlagen I, II, III en IV: overzicht Poppenspe(e)lpastichetheatertjes.*

Poppenspe(e)museum ©

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21

www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2

www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info

www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl